

چه کنیم تا ریشه ربا در جامعه قطع شود؟

خیلی بی‌انصافی است که دستت تنگ باشد و برای رفع نیازهای ضروری زندگیت، مجبور به قرض گرفتن پولی شوی که مجبور باشی چند وقت دیگر، چند برابر همان مبلغ را به صاحبش پرداخت کنی.

جام جم آنلاین: خیلی بی‌انصافی است که دستت تنگ باشد و برای رفع نیازهای ضروری زندگیت، مجبور به قرض گرفتن پولی شوی که مجبور باشی چند وقت دیگر، چند برابر همان مبلغ را به صاحبش پرداخت کنی.

شاید در ظاهر رباگرفتن و ربادادن، یک مساله اقتصادی به نظر بیاید، اما تاثیر این حرکت غیراخلاقی و غیردینی، می‌تواند چنان آثار مخربی داشته باشد که خانواده‌ای را از هم بپاشد و بی‌عدالتی را در جامعه گسترش دهد.

گرچه معمولاً هیچ کسی نمی‌گوید ربا گرفته یا ربا داده است، اما اگر نگاهی دقیق به داد و ستدهای اقتصادی در جامعه داشته باشیم، براحتی می‌بینیم که این حرکت غیراخلاقی، به یک هنجار پذیرفته شده در روابط اقتصادی و اجتماعی تبدیل شده است.

مصرف‌گرایی، عامل ترویج ربا

ربا به معنی گرفتن پول یا کالا از یک فرد و الزام به پس‌دادن پول بیشتر یا کالای اضافی به فرد قرض‌دهنده است.

یعنی مثلاً فردی که برای رفع نیاز مالی‌اش، ده میلیون تومان پول از فرد دیگری امانت گرفته است، متعهد می‌شود چند ماه یا چند سال بعد، مبلغی بیشتر از ده میلیون را به قرض‌دهنده پس دهد.

حجت‌الاسلام والمسلمین عباس نصیری‌فرد، استاد دانشگاه تهران و مدرس حوزه به 171#جام‌جم؛ می‌گوید: زندگی‌های امروزی به سمت غربی شدن و اقتصاد سرمایه‌داری پیش می‌رود. در اقتصاد غربی که مبتنی بر سرمایه و مصرف‌گرایی است، بسیاری از مردم به خاطر امیالشان خرید می‌کنند، نه به خاطر نیازهایشان، به همین دلیل هم وقتی افراد می‌بینند با کار سالم نمی‌توانند هزینه مصرف‌گرایی خود و خانواده‌شان را تأمین کنند، به سمت راه‌های نامشروعی همچون ربا حرکت می‌کنند.

وی می‌افزاید: تفکر تجمل‌گرایی و انباشت سرمایه نیز می‌تواند فرد را به دام ربا بیندازد و در کل وقتی تبادلات اقتصادی از محور اسلامی‌اش فاصله می‌گیرد و به سمت اقتصاد غربی حرکت می‌کند، ربا به وجود می‌آید.

بسیاری از بانک‌ها، اقتصاد ربوی دارند

کافی است برای گرفتن وام به موسسات مالی یا بانک‌های مختلف شهرتان سری بزنید و متوجه شوید که در زمان پرداخت آخرین قسط بانکی، باید مبلغی بیشتر از مبلغ اولیه وام را به بانک‌ها پرداخت کنید.

مثلاً با وجود سود 15 درصدی برخی بانک‌ها که به عنوان یک سود معمولی در بیشتر موسسات مالی شناخته می‌شود، فرد وام‌گیرنده باید برای وام 20 میلیون تومانی، حداقل مبلغی بیش از 34 میلیون تومان را به بانک‌ها پس دهد.

حالا در این شرایط این سوال پیش می‌آید که وقتی فرد ربادهنده و بانک‌های رسمی، هردو شان رقمی بالاتر از مبلغ اولیه وام را خواستار هستند، چه فرقی بین آنها وجود دارد؟

نصیری‌فرد: ربا می‌تواند براحتی سیستم‌های اقتصادی جامعه را معیوب و شغل‌های کاذب ایجاد کند و تمایل مردم را برای فعالیت‌های ارزشمند و تولیدی کاهش دهد

نصیري فرد مي گويد: بسياري از بانك هايي كه با نام بانكداري اسلامي فعاليت مي كنند، در حقيقت همان كار ربا را انجام مي دهند. مثلا وقتي فردي براي گرفتن وام به بانك مراجعه مي كند، قدرت تعيين شرط و شروط با بانك را ندارد؛ در صورتي كه اگر بانك ها واقعا ادعاي اسلامي بودن دارند، بايد بدانند تنها در شرايطي مي توانند به طور مشروع به مراجعه كننده وام بدهند كه فرد وام گيرنده نيز قدرت تصميم گيري و اظهار نظر داشته باشد.

وي مي افزايد: هم اكنون در بيشتر بانك ها شاهد هستيم كه مثلا تعيين سود يا تعيين ضرر بين فرد وام گيرنده و بانك، فقط به عهده بانك وام دهنده است كه اين خلاف اصول بانكداري اسلامي است؛ حتي بدتر آن كه وقتي بانكي، مبلغ را به عنوان دير كرد اقساط وام از متقاضي وام مي گيرد، همين موضوع به فتواي همه مراجع، نماد بارز ربا در سيستم بانكداري است.

تبعات منفي ربا در جامعه

شايد در ظاهر ربا گرفتن و ربا دادن، يك امر شخصي باشد، اما وقتي همين مساله به طور عمومي در سطح مناسبات جامعه و حتي در سيستم اقتصاد رسمي جريان دارد، در آن صورت بايد عنوان كرد كه براي علاج اين مرض، هم به درمان هاي موردنياز است و هم به درمان هاي كلان.

نصیري فرد با بيان اين كه ربا دادن و ربا گرفتن يك فعاليت غيراقتصادي است، عنوان مي كند: حتي نمي توانيم بگوئيم ربا دادن يك امر اقتصادي است، زيرا اين سيستم پول درآوردن باعث مي شود تن پيروي، تبلي، بي عدالتي، گسترش فاصله طبقاتي و تمرکز ثروت در دست افرادي محدود در جامعه افزايش يابد. وي تاكيد مي كند در قرآن كريم، كلمه ربا به عنوان آتش تعبير شده و ربا دهنده و ربا گيرنده، هر دو اهل آتش خوانده شده اند.

به گفته اين استاد حوزه و دانشگاه، علت حرام بودن ربا در اسلام، آثار مخربي است كه اين حركت غيراقتصادي بر جامعه مي گذارد.

نصیري فرد عنوان مي كند: ربا مي تواند براحتي سيستم هاي اقتصادي جامعه را معيوب و شغل هاي كاذب ايجاد كند و تمايل مردم را براي فعاليت هاي ارزشمند و توليدي كاهش دهد.

مديريت اقتصادي بايد اصلاح شود

با وجود آن كه تاثيرات منفي ربا در جامعه غيرقابل انكار است، اما هم اكنون در موسسات مالي بزرگ و حتي در روستايي كوچك در نقطه اي دور افتاده، ردپاي ربا ديده مي شود.

شايد نتوان به طور دقيق گفت كه ربا از حاكميت اقتصادي به مردم سرايت كرده يا برعكس، اما در هر صورت، حذف اين آسيب اقتصادي، مي تواند نهاد جامعه و خانواده را در مقابل آسيب هاي گسترده تر محافظت كند.

نصیري فرد با بيان اين كه بايد مديريت اقتصادي جامعه و ديد مديران اقتصادي عوض شود، اظهار مي كند: متاسفانه برخي از مديران اقتصادي ما، نگاهي غربي و سرمايه داري دارند و حتي برخي از آنان اقتصاد اسلامي را قبول ندارند پس در گام نخست، بايد ابتدا نوع نگاه اين مديران اقتصادي به جامعه عوض شود. اين كارشناس ديني خاطرنشان مي كند: اقتصادي كه در دانشگاه ها مي خوانيم، رويكردي سرمايه داري، مصرف گرايي و غربي دارد كه همين مساله به ترويج ربا كمك كرده است.

تنبیه ربا دهنده، آخرین گام پیشگیری

بي شك براي اصلاح يك ساختار معيوب اقتصادي يا اجتماعي، اولويت با فرهنگ سازي يا اصلاح عيوب با قانون گذاري هاي كارآمد است، اما وقتي فردي با وجود چنين شرايطي، باز هم دست از ربا برندارد، در اين شرايط است كه دستگاه قضايي بايد نسبت به اعمال غيراخلاقي اين فرد واكنش قهري نشان دهد.

در ماده ۵۹۵ قانون مجازات اسلامي ايران آمده است: «#171؛ مرتكب ان اعم از ربا دهنده، ربا گيرنده و واسطه بين آنها علاوه بر رد اضافه به صاحب مال به شش ماه تا سه سال حبس و تا ۷۴ ضربه شلاق و نيز معادل مورد ربا به عنوان جزاي نقدي محكوم مي گردند.»؛

اما در مقام عمل شاهد هستيم كه به دليل در خفا بودن بسياري از معامله هاي ربوي در جامعه، معمولا نه فرد ربا دهنده و نه فرد ربا گيرنده مجازات نمي شود و شايد همين قوانين بي اثر، جسارت ربا دهنده ها را براي انباشت پول هاي بآآورده افزايش داده است.

يعني اگر سيستم قضايي کشور، به ربا دهنده ها فرصت جولان ندهد و با قاطعيت بيشتري با آنان برخورد کند، آنگاه در چنين شرايطي مي توان اميدوار بود سلامت اقتصادي و به دنبال آن، سلامت اجتماعي در کشور به شکل چشمگيري افزايش يابد.

آويد طالبيان / گروه جامعه